

لا.ا. ۳۸ / ۱۰ / ۴۹۲۹۴

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور

۱۳۹۲ / ۵ / ۹

دبیرخانه شورای نگهبان	
شماره ثبت: ۳۷، ۵۱۴، ۱۱، ۹۲	
تاریخ ثبت: ۱۳۹۲ / ۵ / ۱۲	
کد پیرونده	
سلامت ورود	

بسمه تعالی

"با صلوات بر محمد و آل محمد"

جناب آقای دکتر لاریجانی

رئیس محترم مجلس شورای اسلامی

لایحه "تصویب پروتکل حفاظت از دریای خزر در برابر آلودگی ناشی از منابع و فعالیت‌های مستقر در خشکی الحاقی به کنوانسیون چارچوب حفاظت از محیط زیست دریایی دریای خزر" که بنا به پیشنهاد سازمان حفاظت محیط زیست در جلسه مورخ ۱۳۹۲/۴/۹ هیئت وزیران به تصویب رسیده است، برای طی تشریفات قانونی به پیوست تقدیم می‌شود.

محمد احمدی نژاد

رئیس جمهور

رونوشت: دفتر رئیس جمهور، دفتر معاون اول رئیس جمهور، معاونت امور حقوقی رئیس جمهور، معاونت امور مجلس رئیس جمهور، شورای نگهبان، وزارت امور خارجه، سازمان حفاظت محیط زیست، دبیرخانه شورای اطلاع رسانی دولت و دفتر هیئت دولت.

پروتکل حفاظت از دریای خزر در برابر آلودگی ناشی از منابع و فعالیت‌های مستقر در خشکی الحاقی به کنوانسیون چارچوب حفاظت از محیط زیست دریایی دریای خزر

مقدمه

دولت‌های ساحلی دریای خزر؛

جمهوری آذربایجان

جمهوری اسلامی ایران

جمهوری قزاقستان

فدراسیون روسیه

ترکمنستان

که از این پس «طرفهای متعاقد» خوانده می‌شوند؛

و عضو کنوانسیون چارچوب حفاظت از محیط زیست دریایی دریای خزر، منعقد در تهران، جمهوری اسلامی ایران،
به تاریخ ۱۳۸۲/۸/۱۳ (۴ نوامبر ۲۰۰۳)، می‌باشند؛

با عزم به اجرای کنوانسیون، به ویژه مواد ۷ و بند ۱ ماده ۱۱ آن؛

با در نظر گرفتن برنامه اقدام راهبردی کنوانسیون برای دریای خزر، منعقد در تهران، جمهوری اسلامی ایران، به
تاریخ ۱۳۸۷/۸/۲۲ (۱۲ نوامبر ۲۰۰۸)؛

با تصدیق ویژگی منحصر بفرد زیست‌بوم‌شناسی و آب‌شناسی دریای خزر به عنوان بزرگترین پیکره‌ی آبی درون
سرزمینی در کره زمین؛

با ابراز تمایل به پیگیری حمایت و حفاظت از محیط زیست دریایی و مناطق ساحلی و بهره‌برداری پایدار از منابع
طبیعی دریای خزر به عنوان جزئی یکپارچه از فرایند توسعه، که پاسخگوی نیازهای نسل‌های فعلی و آینده به شیوه‌ای
منصفانه باشد؛

با آگاهی از خطرات جدی‌ای که از جانب آلودگی ناشی از منابع و فعالیت‌های مستقر در خشکی متوجه محیط زیست
دریایی و مناطق ساحلی، منابع زنده و سلامت انسانی می‌شود؛

با مدنظر قرار دادن ویژه مشکلات زیست محیطی ناشی از تغییرات سطح آب دریا؛

با توجه به اهمیتی که کشورهای ساحلی دریای خزر برای برنامه جهانی اقدام برای حمایت از محیط زیست دریایی
ناشی از فعالیت‌های مستقر در خشکی، منعقد در واشنگتن دی.سی.، به تاریخ ۳ نوامبر ۱۹۹۵، (۱۳۷۴/۸/۱۳) قائل
هستند؛

به ترتیب زیر موافقت نمودند:

ماده ۱- هدف پروتکل

هدف از این پروتکل، پیشگیری، مهار و کاهش و تا حد امکان از میان بردن آلودگی محیط زیست دریایی ناشی از
منابع و فعالیت‌های مستقر در خشکی است تا این که محیط زیست دریایی دریای خزر از لحاظ زیست محیطی سالم شده
و حفظ گردد.

ماده ۲- کاربرد اصطلاحات

از لحاظ این پروتکل:

(الف) «اجلاس طرفهای متعاقد» به معنی نهاد موضوع ماده ۲۲ کنوانسیون است؛

(ب) «دبیرخانه» به معنی نهاد موضوع ماده ۲۳ کنوانسیون است؛

دفتر هیئت دولت

شماره: ۵۵۶۷
تاریخ: ۱۳۸۷/۸/۲۲
موضوع: پروتکل الحاقی به کنوانسیون چارچوب حفاظت از محیط زیست دریایی دریای خزر

(ب) « بهترین فنون موجود (بی.ای.تی) » به معنی جدیدترین مرحله پیشرفت فرایندها، تسهیلات یا روشهای عملیاتی است که بیانگر مناسب بودن عملی یک اقدام خاص برای محدود کردن خروجی‌ها و ضایعات می‌باشد. « فنون » شامل فناوری‌های مورد استفاده و روش طراحی، ساخت، نگهداری، بهره‌برداری و از کار انداختن تأسیسات می‌شود؛

(ت) « بهترین رویه‌های زیست محیطی (بی.ای.پی) » به معنی اعمال مناسب‌ترین ترکیب تدابیر و راهبردهای کنترل زیست محیطی می‌باشد؛

(ث) « منطقه ساحلی » به معنی مناطق خشکی مجاور خط ساحلی است که به علت نزدیکی به دریا و بر اثر تغییرات سطح آب دریا آسیب‌پذیر می‌باشد؛

(ج) « نقطه بحرانی » به معنی بخش محدود و معینی از خشکی، پیشرفتگی آب سطحی، یا لایه‌ی آبرزی معینی است که در معرض آلودگی بیش از حد بوده و نیازمند توجه همراه با اولویت است تا از آثار مخرب بالقول یا بالقوه بر سلامت انسانی، زیست بوم‌ها، یا منابع و عرصه‌های طبیعی دارای اهمیت اقتصادی پیشگیری شده یا این قبیل آثار کاهش یابند؛

(چ) « آلودگی ناشی از منابع مستقر در خشکی » به معنی آلودگی دریا از همه نوع منابع نقطه‌ای و پراکنده واقع در خشکی است که از طریق آب، از طریق هوا یا به طور مستقیم از ساحل به محیط زیست دریایی برسد؛

(ح) « منابع نقطه‌ای » به معنی منابع آلودگی مستقر در خشکی است که مواد خروجی از هر نوع مجرای قابل تشخیص، محدود، و مجزا وارد محیط زیست می‌گردد که مواردی از قبیل لوله‌ها، خروجی‌های فاضلاب، کانالها، گودالها، تونل‌ها، مجراها یا چاههایی که آلوده‌کننده‌ها از آنها تخلیه می‌شوند یا ممکن است از آنها تخلیه شوند، را شامل می‌شود. اما محدود به آنها نمی‌شود.

(خ) « منابع پراکنده » به معنی منابع آلودگی مستقر در خشکی، غیر از منابع نقطه‌ای، است که مواد از طریق آنها در نتیجه هرزآب‌های زمین، بارندگی، رسوبات جوی، زهکشی، تراوش، یا تغییرات آب‌شناسی یا تخریب زیستگاه‌ها وارد محیط زیست می‌شود.

(د) « خروج » به معنی هر نوع تخلیه، برون ریزی یا رهاسازی مواد آلوده‌کننده به آب، هوا یا خاک است.

(ذ) « کنترل خروجی‌ها » به معنی کنترل‌هایی است که مستلزم محدودیت خاص خروجی‌ها است، از قبیل مقادیر محدود خروجی، یا هر نوع محدودیت یا شرایط دیگر ناظر بر آثار، ماهیت یا سایر ویژگی‌های یک خروجی یا شرایط عملیاتی است که بر خروجی تأثیر می‌گذارد؛

(ر) « مقادیر محدود خروجی » به معنی جرم، که با برخی عوامل خاص تعیین می‌گردد، تراکم یا سطح یک خروجی است که نمی‌تواند طی یک یا چند دوره زمانی افزایش یابد. مقادیر محدود خروجی برای مواد معمولاً در نقطه‌ای اعمال می‌شود که این خروجی‌ها از تأسیسات خارج می‌شود و رقیق شدن در تعیین آنها در نظر گرفته نمی‌شود؛

(ز) « استاندارد کیفیت زیست محیطی (ای.کیو.اس) » به معنی تراکم یک ماده خاص یا گروهی از مواد در آب، رسوبات یا جانداران است که به منظور حفاظت از سلامت انسانی و محیط زیست، نباید از حد خاصی فراتر رود؛

(ز) « هدف کیفیت زیست محیطی (ای.کیو.ا) » به معنی هدفی است که وضعیت مطلوب کیفیت زیست محیطی را تبیین نموده و باید در یک منطقه زیست محیطی خاص، نظیر رودخانه، ساحل یا منطقه صنعتی، رعایت گردد.

ماده ۳- دامنه شمول

این پروتکل طبق ماده ۳ کنوانسیون و به موجب ماده ۱ این پروتکل در موارد زیر اعمال می‌شود:

(الف) خروجی مواد آلوده کننده ناشی از منابع نقطه‌ای و پراکنده مستقر در خشکی که آثار مخربی بر محیط زیست دریایی و یا مناطق ساحلی دریای خزر بجا گذارده یا بتواند بجای گذارد. این خروجی‌ها، شامل موادی می‌باشند که از جمله از طریق رودخانه‌ها، کانال‌ها یا سایر مجراهای آبی، جریانهای آبی زیرزمینی، زباله‌ها و فاضلاب‌های

ساحلی، زباله‌های دفن شده در زیربستر دریا که از خشکی به آن دسترسی وجود داشته باشد یا از طریق هرزآب‌ها، به محیط زیست دریایی شامل آبهای لب شور، باتلاق‌های شور زار و تالاب‌های ساحلی برسد.
ب) ورود مواد آلوده‌کننده از منابع مستقر در خشکی که تحت شرایط مذکور در پیوست شماره ۳، که از طریق جو وارد محیط زیست دریایی دریای خزر شود؛
پ) آلودگی ناشی از فعالیتهایی از قبیل تغییر فیزیکی وضعیت طبیعی خط ساحلی و تغییر یا انهدام مناظر یا زیستگاه‌ها، به محیط زیست دریایی و یا مناطق ساحلی دریای خزر صدمه وارد نماید.

ماده ۴- تعهدات کلی

۱- طرفهای متعاقد به طور انفرادی یا مشترک کلیه تدابیر لازم را بموجب مقررات کنوانسیون به منظور پیشگیری، مهار، کاهش و تا حد امکان از بین بردن آلودگی و هر اثر مخرب دیگر بر محیط زیست دریایی و مناطق ساحلی دریای خزر ناشی از فعالیتهای مستقر در خشکی به عمل خواهند آورد.
۲- طرفهای متعاقد، بویژه اقدامات زیر را به عمل خواهند آورد:

الف) اعمال اصل پیشگیری که به موجب آن هر گاه تهدید آسیب جدی یا غیرقابل جبران به محیط زیست دریایی یا سلامت عمومی وجود داشته باشد، فقدان قطعیت کامل علمی نمی‌تواند دلیلی بر به تعویق انداختن اقدامات مقرون به صرفه برای جلوگیری از چنین آسیبی محسوب شود؛

ب) اعمال اصل پرداخت هزینه‌ها از سوی آلوده‌کننده، که بموجب آن هزینه‌های اقدامات پیشگیری، مهار و کاهش آلودگی باید از سوی آلوده‌کننده پرداخت شود؛

پ) ترویج همکاری بین طرفهای متعاقد در ارزیابی آثار زیست محیطی در خصوص فعالیتهایی که احتمال می‌رود آثار نامطلوب چشمگیری بر محیط زیست دریایی دریای خزر بجا بگذارد؛

ت) اطمینان از این که در جریان تدوین طرح‌ها و برنامه‌ها، عوامل زیست محیطی، از جمله جنبه‌های مرتبط با سلامت، بطور کامل مدنظر قرار گیرند؛

ث) اجرای اقدامات پیشگیرانه برای به حداقل رساندن خطر آلودگی ناشی از حوادث صنعتی و بلایای طبیعی از طریق برنامه آمادگی و واکنش نسبت به بلایا؛

ج) اتخاذ تدابیر حافظتی خاص در برابر آلودگی از منابع مستقر در خشکی و فعالیتهایی که بالقوه به مناطق تخم ریزی طبیعی ماهی خاویار، ماهی آزاد دریای خزر و سایر گونه‌های ارزشمند لطمه می‌زند؛

چ) ترویج توسعه پایدار مناطق ساحلی از طریق رهیافتی یکپارچه نسبت به توسعه مناطق ساحلی؛

ح) تلاش برای همکاری بر مبنای رضایت متقابل در دستیابی به اهداف این پروتکل با دولت‌های غیرساحلی که بخشهایی از حوزه آبریز دریای خزر در قلمرو آنها واقع شده است.

ماده ۵- اقدامات اجرایی

۱- هر طرف متعاقد یک مقام ملی صالح را برای هماهنگی اجرای این پروتکل تعیین خواهد کرد و مراتب را از طریق دبیرخانه به اطلاع سایر طرفهای متعاقد خواهد رساند.

۲- در اجرای این پروتکل، طرفهای متعاقد موارد زیر را انجام خواهند داد:

الف) تصویب برنامه‌ها یا طرح‌های اقدام منطقه‌ای و یا ملی مبتنی بر کنترل منبع آلودگی و اقدامات مهارکننده، و در صورت اقتضا، تدوین جدول‌های زمانی برای تکمیل این طرح‌ها و برنامه‌ها، در جریان تدوین این قبیل برنامه‌ها یا طرح‌ها، طرفهای متعاقد می‌توانند توصیه‌های برنامه اقدام جهانی برای حفاظت از محیط زیست دریایی ناشی از فعالیتهای مستقر در خشکی و مقررات مربوط برنامه اقدام راهبردی دریای خزر را مد نظر قرار دهند.

ب) مد نظر قرار دادن فعالیتها و مواد مندرج در پیوست شماره ۱ از طریق تدوین، تصویب و اجرای تدریجی موارد زیر:

(اول) کنترل خروجی‌ها، از جمله محدودیت مقادیر خروجی مواد مربوط، استانداردهای کیفیت زیست محیطی و اهداف کیفی زیست محیطی، و همچنین رویه‌های مدیریتی مبتنی بر عوامل مندرج در پیوست شماره ۱؛

دوم) جداول زمانی دستیابی به این محدودیتها، رویه‌های مدیریتی و اقدام‌های مورد توافق طرفهای متعاقد؛
پ) بکارگیری یا ترغیب بهترین فنون موجود و بهترین رویه‌های زیست محیطی و اجرا، دسترسی و انتقال فناوریهای که از لحاظ زیست محیطی سالم باشند از جمله فناوریهای مربوط به تولید سالم‌تر، با در نظر داشتن شرایط و معیارهای اجتماعی، اقتصادی و فناورانه مذکور در پیوست شماره ۵.

ماده ۶- دستورالعمل‌ها و استانداردهای مشترک

۱- به موجب ماده ۱۸ کنوانسیون، طرفهای متعاقد بتدریج، و در صورت لزوم با همکاری سازمان‌های صلاحیتدار بین‌المللی، دستورالعمل‌های مشترک، و در صورت اقتضاء، استانداردها یا معیارهای مشترک را به ویژه در موارد زیر تنظیم و تصویب خواهند کرد:

الف) طول، عمق و موقعیت خطوط لوله برای پسماندهای ساحلی، بویژه با توجه به روشهای مورد استفاده برای تصفیه خروجی‌ها؛

ب) الزامات خاص برای خروجی‌هایی که نیاز به تصفیه جداگانه دارند؛

پ) کیفیت آب دریا که برای حفاظت از سلامت انسانی، منابع زنده و زیست بوم‌های مورد استفاده برای مقاصد خاص ضرورت دارد؛

ت) کنترل، و در صورت لزوم، جایگزینی تدریجی محصولات، ناسیسات و فرایندهای صنعتی و سایر فرایندهایی که موجب آلودگی مهم محیط زیست دریایی و مناطق ساحلی می‌گردد؛

ث) الزامات خاص مربوط به کمیت مواد تخلیه شده (مذکور در پیوست شماره ۱)، میزان تراکم آنها در مواد خروجی و روشهای تخلیه آنها.

۲- برنامه‌ها و طرح‌های اقدام منطقه‌ای موضوع جزء الف) بند ۲ ماده ۵ این پروتکل با رعایت موارد زیر تدوین و اجرا خواهند شد:

الف) طرفهای متعاقد مقادیر مشترک محدودیت خروجی‌ها، استانداردهای کیفیت زیست محیطی یا اهداف کیفی زیست محیطی، و همچنین جداول زمانی اجرای تدابیر اتخاذ شده را با هدف پیشگیری، کاهش یا، در صورت اقتضاء، محو آلودگی ناشی از منابع و فعالیت‌های مستقر در خشکی را برای مواد مذکور در پیوست شماره ۱ این پروتکل تعیین کرده و بصورت دوره‌ای مورد بازبینی قرار خواهند داد؛ و

ب) اجلاس طرفهای متعاقد معیارهای پیشگیری از آلودگی را تعیین کرده و تدابیر مقتضی توصیه شده برای کاهش، مهار و محو آلودگی محیط زیست دریایی دریا، خزر از منابع و فعالیت‌های مستقر در خشکی را تعیین خواهد نمود و آنها را با استفاده از اطلاعات روزافزونی که از طریق برنامه‌های پایشی مذکور در ماده ۱۳ این پروتکل فراهم می‌آید، تغییرات صورت گرفته در فعالیت‌های صنعتی و سایر فعالیت‌های انسانی و پیشرفت‌های احتمالی علمی و فناوریهای مهار آلودگی، بصورت دوره‌ای روزآمد خواهد نمود.

ماده ۷- آلودگی از منابع نقطه‌ای

۱- طرفهای متعاقد اطمینان حاصل خواهند نمود که کنترل خروجی منابع نقطه‌ای آلودگی با مواد مذکور در پیوست شماره ۱، که واجد آثار مخربی بر محیط زیست دریایی یا مناطق ساحلی بوده یا بتواند داشته باشد، مبتنی بر بهترین فنون موجود و بهترین رویه‌های زیست محیطی یا مقادیر مربوط محدودیت خروجی‌ها می‌باشد.

- ۲- طرفه‌های متعاقد طرح‌های اقدام ملی همراه با جدول‌های زمانی برای تحقق کاهش اساسی ورودی آلوده‌کننده‌ها از منابع نقطه‌ای را بر مبنای فهرست نقاط بحرانی که توسط اجلاس طرفه‌های متعاقد تصویب و هر دو سال یکبار مورد بازرسی و تجدید نظر قرار خواهد گرفت، تصویب و اجرا خواهند کرد.
- ۳- خروجی مواد از منابع نقطه‌ای منوط به مجوز یا مقررات تنظیم کننده از سوی مقامات صلاحیتدار ملی طرفه‌های متعاقد با در نظر گرفتن مفاد این پروتکل، پیوست شماره ۴ آن، و تصمیم‌ها و توصیه‌های مربوط اجلاس طرفه‌های متعاقد خواهد بود.
- ۴- به این منظور، طرفه‌های متعاقد، سیستم بازرسی منظمی توسط مقامات صلاحیتدار ملی خود را برای ارزیابی میزان رعایت مجوزها و مقررات تنظیم کننده میزان خروجی مواد به محیط زیست وضع خواهند کرد. طرفه‌های متعاقد برای حصول اطمینان از اجرای این مجوزها و مقررات، ضمانت‌اجراه‌های مناسبی را وضع خواهند کرد.

ماده ۸- آلودگی از منابع پراکنده

- ۱- طرفه‌های متعاقد اطمینان حاصل خواهند نمود که روشهای کنترل منابع پراکنده آلودگی با مواد مندرج در پیوست شماره ۱ که به محیط زیست دریایی یا مناطق ساحلی دریای خزر لطمه وارد کرده یا می‌توانند لطمه وارد کنند مبتنی بر بهترین فنون موجود و بهترین رویه‌های زیست محیطی باشند.
- ۲- طرفه‌های متعاقد به منظور رعایت استاندارد کیفیت زیست محیطی و هدف کیفیت زیست محیطی مورد توافق برای مواد مندرج در پیوست شماره ۱ این پروتکل طبق معیارهای مذکور در پیوست شماره ۲، کلیه تدابیر مقتضی را به عمل خواهند آورد تا حجم آلودگی ناشی از فعالیت‌های کشاورزی که به محیط زیست دریایی یا مناطق ساحلی دریای خزر لطمه وارد می‌کنند بطور اساسی کاهش پیدا کند.

ماده ۹- آلودگی ناشی از سایر فعالیتها

- ۱- طرفه‌های متعاقد اطمینان حاصل خواهند نمود که فعالیتهایی که آثار مخربی بر محیط زیست دریایی یا مناطق ساحلی دریای خزر وارد نموده یا بتوانند وارد نمایند و مشمول مواد ۷ و ۸ این پروتکل قرار نمی‌گیرند، بر مبنای بهترین فنون موجود و بهترین رویه‌های زیست محیطی صورت گیرند.
- ۲- طرفه‌های متعاقد کلیه تدابیر مقتضی را به عمل خواهند آورد تا از آلودگی محیط زیست دریایی و مناطق ساحلی در نتیجه تغییرات سطح آب دریا پیشگیری کنند و آن را کنترل و کاهش داده و تا حد امکان محو نمایند. به این منظور، آنها از تاسیسات نفتی و شیمیایی و اراضی آلوده به نفت که در معرض تهدید بالقوه آبگرفتگی باشند حفاظت به عمل خواهند آورد، و تاسیسات و انبارهای ذخیره متروک ساحلی را بر خواهند چید.

ماده ۱۰- رهیافت یکپارچه در قبال توسعه مناطق ساحلی

- ۱- طرفه‌های متعاقد به طور انفرادی و، در صورت اقتضاء، مشترک رهیافتی یکپارچه را در قبال توسعه مناطق ساحلی، از جمله بر مبنای برنامه‌ریزی مناطق ساحلی اتخاذ خواهند نمود. آنها تدابیر تعدیل‌کننده‌ای را تصویب و اجرا خواهند کرد تا اثرات منفی بلایای طبیعی، از قبیل تغییرات بلند مدت سطح آب دریا، طوفانها، هجوم امواج، زمین‌لرزه، و فرسایش ساحل، بر ساکنان و زیرساختهای مناطق ساحلی، کاهش یابد.
- ۲- طرفه‌های متعاقد کلیه تدابیر لازم را برای کاهش و معکوس کردن روند جنگل‌زدایی و تخریب اراضی مناطق ساحلی به عمل خواهند آورد و طرح‌ها و برنامه‌های ملی را با هدف احیای جنگل‌ها و مقابله با بیابان‌زایی تدوین و اجرا خواهند کرد.

ماده ۱۱- آثار فرامرزی

- ۱- هر گاه احتمال برود که آلودگی ناشی از فعالیت‌ها و منابع مستقر در خشکی که منشاء آن هر طرف متعاقد باشد، بتواند به مناطق ساحلی یک یا چند طرف متعاقد دیگر یا محیط زیست دریایی دریای خزر صدمه بزند، طرف

متعاقد ذریعاً به منظور حل این مسئله، طرفهای متعاهدی را که احتمالاً در معرض این صدمات قرار گیرند، آگاه و با آنها مشورت خواهد نمود.

- ۲- چنانچه جریان یک آبراه که از قلمرو دو یا چند طرف متعاقد عبور کرده یا مرز بین آنها را تشکیل می‌دهد، موجب آلودگی محیط زیست دریایی دریای خزر شده یا بتواند موجب چنین آلودگی‌ای شود، طرفهای متعاقد ذریعاً با یکدیگر به منظور حصول اطمینان از اجرای کامل این پروتکل همکاری خواهند نمود و از جمله در صورت اقتضاء، مبادرت به تاسیس نهادهای مشترک مسئول شناسایی و رفع مشکلات آلودگی خواهند کرد.
- ۳- یک طرف متعاقد در قبال آلودگی‌ای که منشاء آن در قلمرو دولت یا دولت‌های غیرمتعاقد باشد، مسئول نخواهد بود.

ماده ۱۲- ارزیابی آثار زیست محیطی

- ۱- طرفهای متعاقد به موجب ماده ۱۷ کنوانسیون، دستورالعمل‌های منطقه‌ای و دستورالعمل‌های مرتبط ملی راجع به ارزیابی آثار بالقوه زیست محیطی پروژه‌ها و فعالیت‌های مستقر در خشکی از جمله آثار فرامرزی را تنظیم و تصویب خواهند کرد و این دستورالعمل‌ها را بازمینی و، در صورت اقتضاء، روزآمد خواهند کرد.
- ۲- هر طرف متعاقد رویه‌های ارزیابی آثار زیست محیطی فعالیت‌ها یا پروژه‌های طرح‌ریزی شده مستقر در خشکی واقع در قلمرو خود را که احتمال می‌رود موجب آثار مخرب چشمگیر بر محیط زیست دریایی و مناطق ساحلی دریای خزر شود را تنظیم و اعمال نماید.
- ۳- اجرای فعالیت‌ها و پروژه‌های مذکور در بند ۲ فوق منوط به مجوز کتبی قبلی از مقام‌های صلاحیتدار طرف متعاقد خواهد بود که یافته‌ها و توصیه‌های ارزیابی آثار زیست محیطی را بطور کامل مدنظر قرار خواهند داد.

ماده ۱۳- جمع‌آوری اطلاعات و داده‌ها، پایش و ارزیابی

- ۱- طرفهای متعاقد در چارچوب مقررات و برنامه‌های پایشی مذکور در ماده ۱۹ کنوانسیون، و در صورت لزوم با همکاری سازمان‌های بین‌المللی صلاحیتدار، تا حد امکان نسبت به موارد زیر اقدام به عمل خواهند آورد:
(الف) جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات و تهیه و نگهداری بانک اطلاعاتی ملی در خصوص شرایط ویژگی‌های فیزیکی، زیست‌شناسی و شیمیایی محیط زیست دریایی و مناطق ساحلی دریای خزر؛
(ب) جمع‌آوری داده‌ها و اطلاعات و تهیه و نگهداری بانک اطلاعاتی ملی از ورود مواد مذکور در پیوست شماره ۱ ناشی از منابع مستقر در خشکی، از جمله اطلاعات مربوط به توزیع منابع و کمیت مواد وارد شده به محیط زیست دریایی و مناطق ساحلی دریای خزر؛
(پ) اجرای ارزیابی منظم منطقه‌ای (حداقل هر پنج سال یکبار) در خصوص وضعیت محیط زیست دریایی و مناطق ساحلی دریای خزر؛
(ت) ارزیابی نظام‌یافته سطح آلودگی در سواحل خود، بویژه در خصوص فعالیت‌ها و مواد مذکور در پیوست شماره ۱ و ارائه دوره‌ای این اطلاعات به دبیرخانه؛
- ۲- طرفهای متعاقد در زمینه تعیین عناصر برنامه‌های پایش منطقه‌ای و نیز برنامه‌های مشابه پایشی ملی، که شامل کنترل تحلیلی کیفیت، و ترغیب ذخیره، استخراج و مبادله اطلاعات باشد، همکاری خواهند نمود.
- ۳- اطلاعات موضوع بند ۱ این ماده از طریق دبیرخانه در اختیار سایر طرفهای متعاقد قرار خواهد گرفت.

ماده ۱۴- مبادله اطلاعات

طرفهای متعاقد به موجب ماده ۲۱ کنوانسیون، به طور مستقیم، یا از طریق دبیرخانه، اقدام به مبادله منظم داده‌ها و اطلاعات مربوط به وضعیت محیط زیست دریایی و مناطق ساحلی و اطلاعات مربوط به اجرای این پروتکل خواهند نمود. طرفهای متعاقد سامانه‌ها و شبکه‌هایی را برای تبادل اطلاعات ایجاد خواهند نمود.

ماده ۱۵ - مشارکت عمومی

۱- هر طرف متعهد، طبق ماده ۲۱ کنوانسیون و قوانین ملی خود، مشارکت مقام‌های محلی و عموم مردم را در اقداماتی که برای حفاظت از محیط زیست دریایی و مناطق ساحلی دریای خزر در مقابل آلودگی ناشی از منابع و فعالیتهای مستقر در خشکی، ضرورت داشته باشد از جمله ارزیابی‌های آثار زیست محیطی و فرایندهای تصمیم‌گیری مربوط به اجرای این پروتکل ترغیب خواهد نمود.

۲- هر طرف متعهد، طبق ماده ۲۱ کنوانسیون و قوانین ملی خود، دسترسی عموم به اطلاعات مربوط به شرایط محیط زیست دریایی و مناطق ساحلی دریای خزر، اقدامات صورت گرفته یا برنامه‌ریزی شده برای پیشگیری، مهار و کاهش آلودگی، را یا در نظر گرفتن مفاد موافقتنامه‌های بین‌المللی موجود در خصوص دسترسی عمومی به اطلاعات زیست محیطی که در آن عضویت دارد، تسهیل خواهد کرد.

ماده ۱۶ - همکاری و کمک

۱- طرفهای متعهد بصورت منطقه‌ای از طریق دبیرخانه، یا در صورت اقتضاء، بصورت دوجانبه در امر پیشگیری، مهار و کاهش، و تا حد امکان برای محو، آلودگی محیط زیست دریایی و مناطق ساحلی ناشی از منابع و فعالیتهای مستقر در خشکی، همکاری خواهند نمود.

۲- طرفهای متعهد با رعایت ماده ۲۰ کنوانسیون، همکاری‌های علمی و فناورانه در خصوص آلودگی ناشی از منابع و فعالیتهای مستقر در خشکی، به ویژه در زمینه تحقیق در خصوص کمیت و کیفیت ورودی‌ها، راه‌ها، وضعیت نهایی و آثار آلوده‌کننده‌ها بر محیط زیست و تدوین روشها و فنون جدید پیشگیری، کاهش و محو آلودگی از جمله تدوین و اجرای رهیافتهای تولید پاک‌تر بدین منظور را تشویق خواهند کرد.

۳- طرفهای متعهد کوشش خواهند نمود تا به طور مستقیم یا از طریق دبیرخانه، با طرفهای متعهدی که تقاضای مساعدت می‌نمایند، به ویژه در زمینه‌های زیر همکاری کنند:

الف) تدوین برنامه‌های علمی، فنی، آموزشی و آگاه‌سازی عمومی، و آموزش کارکنان علمی، فنی و اداری؛

ب) ارائه مشورت‌های فنی، اطلاعات و سایر کمک‌ها.

۴- طرفهای متعهد با سازمان‌های بین‌المللی، برنامه‌ها و موافقتنامه‌های بین‌المللی مربوط به پیشگیری، کاهش و مهار آلودگی محیط زیست دریایی و مناطق ساحلی ناشی از منابع و فعالیتهای مستقر در خشکی همکاری خواهند نمود.

ماده ۱۷ - گزارش دهی

۱- هر طرف متعهد گزارش‌هایی از اقداماتی را که برای اجرای این پروتکل انجام داده است، به شکل تعیین شده توسط اجلاس طرفهای متعهد، به دبیرخانه ارائه خواهد نمود. دبیرخانه گزارشهای دریافتی را برای کلیه طرفهای متعهد ارسال خواهد نمود.

۲- این قبیل گزارش‌ها، از جمله، شامل موارد زیر خواهد بود:

الف) اطلاعات مربوط به تدابیر قانونی و تنظیم کننده، برنامه‌های اقدام، برنامه‌ها و سایر گام‌های برداشته شده برای اجرای این پروتکل، پیوست‌های آن و توصیه‌های تصویب شده به موجب آنها؛

ب) داده‌های مربوط به کمیت مواد نگرانی آور موضوع پیوست شماره ۱ که به دریای خزر تخلیه شده باشد؛

پ) داده‌های آماری راجع به مجوزهای صادره به موجب ماده ۷ این پروتکل؛

ت) داده‌ها و اطلاعات ناشی از اقدامات پایشی موضوع ماده ۱۳ این پروتکل؛

ث) اطلاعات مربوط به آلودگی ناشی از فعالیتهایی که خطوط ساحلی را تغییر داده یا بتواند تغییر دهد، و زیستگاه‌های واقع در مناطق ساحلی را به طور نامطلوب تحت تاثیر قرار دهد.

ج) اطلاعات مربوط به نتایج حاصل از محو و مهار آلودگی در نقاط بحرانی؛

ج) اطلاعات مربوط به اجرای طرح‌های اقدام، برنامه‌ها و اقدامات مصوب بموجب این پروتکل جهت پیشگیری، مهار و کاهش آلودگی و تا حد امکان، محو آلودگی محیط زیست دریایی و مناطق ساحلی ناشی از منابع و فعالیتهای مستقر در خشکی، از جمله اطلاعات مربوط به نتایج حاصله، و حسب مورد مشکلات موجود در جریان اجرای این پروتکل.

۳- گزارشهای منطقه‌ای در خصوص اجرای این پروتکل و وضعیت محیط زیست دریایی و مناطق ساحلی دریای خزر از طریق دبیرخانه با استفاده از داده‌ها و اطلاعات مندرج در گزارش‌های ملی تهیه خواهند شد.

۴- هیچکدام از مفاد این پروتکل، موجب نمی‌شود که یک طرف متعهد ملزم به ارائه اطلاعاتی شود که انتشار آنها منغیر منافع امنیت ملی آن طرف است.

ماده ۱۸- رعایت

۱- طرفهای متعهد به منظور تسهیل اجرای این پروتکل، رویه‌های تضمین‌کننده را تنظیم خواهند نمود که در اجلاس طرفهای متعهد به تصویب خواهد رسید

۲- اجلاس طرفهای متعهد:

الف) بر مبنای گزارشهای موضوع ماده ۱۷ و سایر اطلاعات ارائه شده توسط طرفهای متعهد، رعایت پروتکل و تصمیم‌ها و توصیه‌های مصوب به موجب آن را مورد بازبینی و ارزیابی قرار خواهد داد؛

ب) در صورت اقتضاء، تصمیماتی را برای تضمین رعایت پروتکل و تصمیمات متخذه به موجب آن اخذ و اجرای توصیه‌ها از جمله اقداماتی برای کمک به یک طرف متعهد به منظور اجرای تمهیدات خود را ترغیب خواهد کرد.

ماده ۱۹- مقررات سازمانی

۱- از لحاظ این پروتکل و بموجب بند ۱۰ ماده ۲۲ کنوانسیون، اجلاس طرفها، از جمله موارد زیر را انجام خواهد داد:

الف) بازبینی مستمر اجرای پروتکل؛

ب) نظارت بر کار دبیرخانه و ارائه دستورالعمل در خصوص فعالیت‌های آن؛

پ) بازبینی مستمر محتوای پروتکل؛

ت) بررسی و تصویب اصلاحات این پروتکل یا پیوست‌های آن و نیز تصویب پیوست‌های جدید؛

ث) بررسی گزارش‌های ارائه شده از سوی دبیرخانه در خصوص موضوعات مربوط به این پروتکل؛

ج) بررسی کارایی تدابیر تصویب شده و ضرورت تصویب تدابیر دیگر، از جمله تدابیر مندرج در پیوست‌ها؛

چ) تصویب و در صورت اقتضاء، مرور اقدامات، طرح‌های اقدام و برنامه‌های منطقه‌ای مربوط طبق ماده ۵ این پروتکل؛

ح) تصویب و در صورت اقتضاء، مرور دستورالعمل‌ها، استانداردها یا معیارهای منطقه‌ای طبق ماده ۶ این پروتکل؛

خ) تصویب و در صورت اقتضاء، مرور رویه‌های تبادل اطلاعات و کمک به تدوین سامانه‌های اطلاعاتی و شبکه‌های تبادل اطلاعات طبق ماده ۱۴ این پروتکل؛

د) بازبینی و ارزیابی اطلاعات ارائه شده از سوی طرفهای متعهد طبق مواد ۱۳، ۱۴ و ۱۷ این پروتکل؛

ذ) بازبینی و ارزیابی رعایت مفاد این پروتکل، تصمیم‌ها و توصیه‌های متخذه به موجب آن توسط طرف‌های متعهد به گونه پیش‌بینی شده در ماده ۱۸ این پروتکل؛

ر) تصویب، بازبینی و در صورت لزوم اصلاح فهرست نقاط بحرانی به گونه پیش‌بینی شده در ماده ۷ این پروتکل؛

ز) در صورت اقتضاء، درخواست خدمات فنی و مالی نهادهای بین‌المللی و مؤسسات علمی ذیربط برای تحقق اهداف این پروتکل؛

ژ) تاسیس نهادهای فرعی طبق بندهای الف) و ج) ماده ۲۲ کنوانسیون که برای اجرای این پروتکل ضرورت داشته باشد.

- ۲- از لحاظ این پروتکل و طبق بند ۴ ماده ۲۳ کنوانسیون، دبیرخانه از جمله موارد زیر را انجام خواهد داد:
- الف) تهیه گزارشها و نتایج تحقیقاتی که برای اجرای این پروتکل مورد نیاز باشد یا توسط طرفهای متعاقد درخواست شده باشد، جهت ارایه به طرفهای مذکور؛
- ب) ارسال اطلاعات ارائه شده به دبیرخانه طبق ماده ۱۳ این پروتکل، برای طرفهای متعاقد؛
- پ) تهیه پیش‌نویس برنامه‌ها، طرح‌های اقدام یا تدابیر منطقه‌ای مصوب اجلاس طرفهای متعاقد طبق ماده ۵ این پروتکل؛
- ت) تهیه پیش‌نویس دستورالعمل‌ها، استانداردها یا معیارهای منطقی‌های موضوع ماده ۶ این پروتکل، جهت تصویب اجلاس طرفهای متعاقد.

ماده ۲۰- تامین بودجه

- ۱- طرفهای متعاقد به منظور تحقق اهداف این پروتکل، تا حد امکان تامین منابع مالی برای تدوین و اجرای برنامه‌ها، پروژه‌ها و اقدامات مربوط را تضمین خواهند کرد. به این منظور، طرفهای متعاقد:
- الف) منابع مالی داخلی موجود را تعهد خواهند نمود؛
- ب) تدارک منابع مالی از منابع و سازوکارهای تامین بودجه دوجانبه یا چندجانبه، از جمله کمکها و وامها، را تشویق خواهند کرد؛
- پ) به جستجوی روشها و مشوق‌های مبتکرانه برای تدارک و هدایت منابع، از جمله موارد مربوط به بنیادها، نهادهای دولتی کشورهای دیگر، سازمان‌های بین‌المللی، سازمان‌های غیردولتی، و نهادهای بخش خصوصی، خواهند پرداخت.
- ۲- مقررات مالی کنوانسیون، با اعمال اصلاحات لازم، در مورد این کنوانسیون اعمال خواهد شد، مگر آنکه اجلاس طرفهای متعاقد به گونه دیگری مقرر نماید.

ماده ۲۱- حل و فصل اختلافات

هر گونه اختلاف بین طرفهای متعاقد در ارتباط با اجرا یا تفسیر مفاد این پروتکل، به موجب ماده ۳۰ کنوانسیون حل و فصل خواهد شد.

ماده ۲۲- تصویب و لازم‌الاجرا شدن پروتکل

- ۱- این پروتکل با تصمیم به اتفاق آرای طرفهای متعاقد طی اجلاس طرفهای متعاقد تصویب خواهد شد.
- ۲- این پروتکل از تاریخ ۱۳۹۱/۹/۲۲ (۱۲ دسامبر ۲۰۱۲) تا ۱۳۹۲/۳/۲۲ (۱۲ ژوئن ۲۰۱۳) در شهر تهران فقط برای امضای دولتهای ساحلی دریای خزر مفتوح می‌باشد.
- ۳- این پروتکل منوط به تنفیذ، پذیرش یا تصویب دولتهای ساحلی دریای خزر خواهد بود، و از تاریخی که پروتکل برای امضاء بسته میشود، برای الحاق هر یک از دولتهای ساحلی دریای خزر مفتوح خواهد بود.
- ۴- اسناد تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق نزد امین اسناد کنوانسیون تودیع خواهد شد.
- ۵- این پروتکل در نودمین روز پس از تاریخ تودیع سند تنفیذ، پذیرش، تصویب یا الحاق توسط تمامی دولتهای ساحلی دریای خزر لازم‌الاجرا خواهد شد.

ماده ۲۳- تصویب اصلاحات و پیوستهای پروتکل و اصلاحات پیوستها

هر یک از طرفهای متعاقد می‌تواند اصلاح این پروتکل یا افزودن پیوستهایی به آن یا اصلاح پیوستهای آن را پیشنهاد نماید. این اصلاحات و پیوستها توسط طرفهای متعاقد تصویب و طبق مواد ۲۴ و ۲۵ کنوانسیون لازم‌الاجرا خواهند شد.

ماده ۲۴- تأثیر پروتکل بر قوانین ملی

مفاد این پروتکل بر حق طرفهای متعاقد برای اتخاذ تدبیر شدیدتر ملی برای اجرای این پروتکل خدشهای وارد نمی‌سازد.

ماده ۲۵- ارتباط با سایر موافقتنامه‌های بین‌المللی

هیچیک از مفاد این پروتکل به حقوق و تکالیف طرفهای متعاقد بموجب سایر موافقتنامه‌ها لطمه‌ای وارد نمی‌سازد.

ماده ۲۶- قید تحدید تعهد

هیچ گونه قید تحدید تعهدی را نمی‌توان برای این پروتکل در نظر گرفت.

ماده ۲۷- امین اسناد

امین اسناد این پروتکل، همان امین اسناد کنوانسیون خواهد بود.

ماده ۲۸- متون معتبر

متون آذری، انگلیسی، فارسی، قزاقی، روسی و ترکمنی این پروتکل دارای اعتبار یکسان میباشند. در صورت بروز اختلاف در تفسیر یا اجرای این پروتکل، متن انگلیسی ملاک خواهد بود.

ماده ۲۹- ارتباط با مذاکرات راجع به وضعیت حقوقی دریای خزر

هیچ یک از مفاد این پروتکل به گونه‌ای تفسیر نخواهد شد که پیش قضاوت در مورد نتایج مذاکرات مربوط به وضعیت نهایی رژیم حقوقی دریای خزر باشد.

در تأیید مراتب فوق، امضاء کنندگان زیر که بطور مقتضی بدین منظور مجاز شده‌اند، این پروتکل را امضاء نمودند.

این پروتکل در شهر مسکو در روز بیست و دوم آذرماه یک هزار و سیصد و نود و یک برابر با دوازدهم دسامبر دو هزار و دوازده میلادی تنظیم گردید.

دفتر هیئت دولت

پیوست ۱

فعالیت‌ها و طبقه‌بندی مواد نگرانی آور

این پیوست حاوی عناصری است که از سوی طرفهای متعاقد در تهیه طرح‌های اقدام، برنامه‌ها و تدابیر پیشگیری، مهار و کاهش و تا حد امکان محو آلودگی ناشی از منابع و فعالیت‌های مستقر در خشکی، موضوع مواد ۵ و ۶ این پروتکل مد نظر قرار خواهند گرفت.

هدف از این قبیل طرح‌های اقدام، برنامه‌ها و تدابیر، تحت پوشش قرار دادن فعالیت‌های مذکور در بخش (الف) و نیز تحت پوشش قرار دادن مواد مذکور در بخش (ب) است که بر مبنای ویژگی‌های مذکور در بخش (ب) این پیوست انتخاب شده‌اند. طرفهای متعاقد در تهیه طرح‌های اقدام، برنامه‌ها و تدابیر خود، می‌توانند مفاد اسناد بین‌المللی مربوط را مد نظر قرار دهند.

اولویت‌های اقدام، با ارزیابی اهمیت نسبی آثار این فعالیتها بر زیست بومها و منابع دریایی و ساحلی، سلامت عمومی، منافع اجتماعی و اقتصادی، از جمله ارزشهای فرهنگی صورت خواهد گرفت.

الف - فعالیتها *

موارد زیر، که بر مبنای احتمال آلوده‌کنندگی آنها بر محیط زیست دریایی احصا شده‌اند، فعالیت‌های نگرانی‌آوری هستند که طرفهای متعاقد هنگامی که به صورت انفرادی یا مشترک طرح‌های اقدام، برنامه‌ها و تدابیر پیشگیری، مهار، کاهش و تا حد امکان محو آلودگی‌های مستقر در خشکی را تهیه می‌کنند آنها را مدنظر قرار می‌دهند. این موارد به ترتیب اهمیت فهرست بندی نشده‌اند.

۱- کشاورزی و دامداری.

۲- صنعت:

- کشت آبی؛
- الکترونیک؛
- تولید انرژی؛
- تولید کود؛
- فرآوری مواد غذایی؛
- جنگلداری؛
- هسته‌ای؛
- صنایع فلزی؛
- معدن؛
- فعالیتهای مرتبط با نفت و گاز؛
- کاغذ و خمیر کاغذ؛
- صنایع دارویی؛
- تولید مصالح ساختمانی؛
- تولید و فرمول بندی سموم؛
- بازیافت؛
- ساخت و تعمیر کشتی؛
- دباغی؛
- نساجی.

۳- مدیریت ضایعات:

- ضایعات خطرناک و سمی؛
- پسابهای صنعتی؛
- پسابها و زباله‌های جامد شهری؛
- ضایعات رادیواکتیو؛
- دفع فاضلاب؛
- سوزاندن زباله‌ها و مدیریت ضایعات بجا مانده؛
- سوخت موشک.

۴- توریسم.

۵- حمل و نقل.

۶- ساخت و مدیریت جزایر مصنوعی.

۷- ساخت حاده و بزرگراه.

۸- انهدام سلاحها و مهمات شیمیایی.

۹- ۷ یروبی.

۱۰- ساخت بندرگاه و عملیات بندری.

۱۱- تغییر وضعیت فیزیکی طبیعی خط ساحلی.

۱۲- ناسیساتی که دیگر مورد استفاده نیستند و در معرض تغییرات سطح آب دریا قرار می‌گیرند.

ب- طبقه‌بندی مواد

موارد زیر که بر حسب ویژگی‌های خطرآفرین یا سایر ویژگی‌های مضرشان احصا شده‌اند، دسته‌هایی از مواد نگرانی‌آور هستند که طرفهای متعاقد هنگامی که به تهیه طرح‌های اقدام، برنامه‌ها و تدابیر پیشگیری، مهار، کاهش و تا حد امکان محو آلودگی‌های مستقر در خشکی می‌پردازند آنها را مدنظر قرار می‌دهند. این موارد به ترتیب اهمیت فهرست بندی نشده‌اند.

۱- ترکیبات اسیدی و آلكالین که ممکن است به کیفیت آب لطمه زنند.

۲- سموم و مشتقات آنها که از جهات دیگر مورد توجه قرار نگرفته‌اند.

۳- نفت خام و سایر هیدروکربن‌های با منشأ نفت و روغن‌های روان کننده استفاده شده.

۴- سیانیدها و فلوریدها.

۵- فلزات سنگین و ترکیبات آنها.

۶- زباله‌های دریایی (هر نوع ماده جامد مقاوم، که تولید یا فرآوری شده، و رها شده یا بدور انداخته شده باشد).

۷- موادی که ممکن است موجب کمبود اکسیژن آب در اثر رشد بی‌رویه موجودات زنده خاص شود.

۸- شوینده‌ها و هر گونه ماده سطحی دیگری که از طرق زیستی قابل تجزیه نباشند.

۹- مواد غیر سمی که بر میزان اکسیژن محیط زیست دریایی اثر مخرب گذاشته یا ممکن است تاثیرات نامطلوب بر ویژگی‌های فیزیکی یا شیمیایی آب دریا بجا گذاشته یا موجب اختلال در استفاده‌های قانونی از دریا شوند.

۱۰- ترکیبات آلی هالوژن و موادی که بتوانند موجب شکل‌گیری چنین ترکیباتی در محیط زیست دریایی شوند.

۱۱- ترکیبات آلی فسفوری و موادی که بتوانند موجب شکل‌گیری چنین ترکیباتی در محیط زیست دریایی شوند.

۱۲- ترکیبات آلی قلع و موادی که بتوانند موجب شکل‌گیری چنین ترکیباتی در محیط زیست دریایی شوند.

۱۳- موجودات زنده ریز بیماری‌زا.

- ۱۴- هیدروکربن‌های چندحلقه‌ای معطر.
۱۵- مواد رادیواکتیو از جمله / و مواد هسته‌ای.

پ- ویژگی‌های مواد

در تهیه طرح‌های اقدام، برنامه‌ها و تدابیر پیشگیری، مهار، کاهش و تا حد امکان محو آلودگی از منابع مستقر در خشکی، طرفهای متعاقد در صورت اقتضاء، ویژگی‌های زیر مواد و عوامل را مدنظر قرار می‌دهند. این موارد به ترتیب اهمیت فهرست بندی نشده اند.

- ۱- تجمع و بزرگنمایی در موجودات زنده؛
- ۲- تأثیرات مضاعف مواد؛
- ۳- الگوی توزیع مواد (یعنی، مقادیر، الگوی استفاده و احتمال رسیدن به محیط زیست دریایی)؛
- ۴- آثار وارده بر ویژگی‌های موثر بر موجودات زنده در محصولات دریایی که دارای مصرف انسانی می‌باشند؛
- ۵- آثار وارده بر بو، رنگ، شفافیت، دما یا سایر ویژگی‌های آب دریا؛
- ۶- آثار و خطرات وارده بر سلامت؛
- ۷- آثار منفی وارده بر حیات دریایی و استفاده پایدار منابع زنده یا سایر کاربردهای قانونی دریا؛
- ۸- استقامت مواد؛
- ۹- احتمال بروز کمبود اکسیژن آب در اثر رشد بی‌رویه موجودات زنده خاص؛
- ۱۰- ویژگی رادیواکتیو؛
- ۱۱- نسبت بین تراکم‌های مشاهده شده و اثر تراکم مشاهده نشده
- ۱۲- خطر تغییرات نامطلوب در زیست بوم دریایی و برگشت ناپذیری یا دوام تأثیرات؛
- ۱۳- سمی بودن یا سایر ویژگی‌های زیانبار (مانند سرطان‌زایی، جهش‌زایی و قابلیت ایجاد فرزندان ناقص الخلقه.
- ۱۴- قابلیت انتقال به مسافت‌های طولانی.

دفتر هیئت دولت

پیوست ۲
منابع پراکنده آلودگی ناشی از کشاورزی

الف- تعاریف

از لحاظ این پیوست:

۱- «منابع پراکنده آلودگی از کشاورزی» به معنی منابع آلودگی غیرنقطه‌ای است که از کشت محصولات و پرورش حیوانات اهلی ناشی می‌شود، به استثنای عملیات گسترده پرورش دام که بتوان آنها را به عنوان منابع نقطه‌ای قلمداد نمود.

۲- «بهترین رویه‌ها» به معنی تدابیر دارای صرفه اقتصادی و قابل دسترس اعم از ساختاری یا غیرساختاری است که به منظور پیشگیری، کاهش یا مهار نشست مواد آلوده کننده به محیط زیست دریایی و مناطق ساحلی دریای خزر طراحی شده باشند.

ب- طرح‌های پیشگیری، مهار و کاهش منابع آلودگی پراکنده ناشی از کشاورزی

در اولین فرصت پس از لازم‌الاجرا شدن این پروتکل، هر طرف متعاقد مبادرت به تدوین طرح‌ها و تدابیری برای آمادگی، مهار و کاهش منابع پراکنده آلودگی ناشی از کشاورزی خواهد نمود که ممکن است به محیط زیست دریایی یا مناطق ساحلی دریای خزر لطمه بزند، این قبیل طرح‌ها و برنامه‌ها بویژه منابع پراکنده آلودگی را که موجب کمبود اکسیژن آب می‌شوند، سموم دفع آفات، رسوبات، و عوامل بیماری‌زا را مدنظر قرار خواهند داد.

موارد زیر عبارت از عناصر نگرانی‌آور در هنگام تدوین این قبیل برنامه‌ها می‌باشد:

۱- ارزیابی منابع پراکنده آلودگی ناشی از کشاورزی که می‌تواند به طور نامطلوب بر محیط زیست دریایی و مناطق ساحلی دریای خزر تاثیر بگذارد، از جمله:

الف) برآورد حجم موادی که می‌تواند به طور نامطلوب بر محیط زیست دریایی یا مناطق ساحلی دریای خزر تاثیر بگذارد؛

ب) شناسایی خطرات بالقوه بر سلامت انسانی؛

پ) ارزیابی بهترین رویه‌های موجود و کارایی آنها؛

ت) ایجاد برنامه‌های پیشی.

۲- تدابیر سیاستگذاری، تقنینی و اقتصادی، از جمله:

الف) ارزیابی کافی بودن طرح‌ها، سیاست‌ها و سازوکارهای حقوقی در جهت مدیریت منابع پراکنده آلودگی ناشی از کشاورزی و تدوین برنامه‌های برای اجرای اصلاحاتی که ممکن است برای تحقق بهترین رویه‌ها ضروری باشد؛

ب) ارزیابی چارچوب اداری موجود برای مدیریت منابع پراکنده آلودگی ناشی از کشاورزی.

پ) توسعه و تشویق برنامه‌های مشوق اقتصادی و غیراقتصادی برای افزایش بکارگیری بهترین رویه‌ها در جهت پیشگیری، مهار و کاهش آلودگی محیط زیست دریایی و مناطق ساحلی دریای خزر بر اثر منابع پراکنده آلودگی ناشی از کشاورزی.

۳- برنامه‌های آموزشی، تحصیلی و آگاه‌سازی، از جمله:

الف) ایجاد و اجرای برنامه‌هایی برای بخش کشاورزی عامه مردم جهت افزایش آگاهی در خصوص منابع پراکنده آلودگی ناشی از کشاورزی و تاثیرات آن بر محیط زیست دریایی و مناطق ساحلی، سلامت عمومی و اقتصاد؛

ب) ایجاد و اجرای برنامه‌هایی در کلیه سطوح تحصیلی در خصوص اهمیت محیط زیست دریایی و مناطق ساحلی و تاثیرات آلودگی ناشی از فعالیتهای کشاورزی؛

پ) ایجاد و اجرای برنامه‌های آموزشی برای موسسات دولتی و بخش کشاورزی در خصوص اجرای بهترین رویه‌ها، از جمله تدوین مطالب آموزشی برای کارگران کشاورزی در زمینه بهترین رویه‌های ساختاری و غیرساختاری، به منظور پیشگیری، کاهش و مهار منابع پراکنده آلودگی ناشی از کشاورزی؛

ت) ایجاد برنامه‌هایی برای تسهیل انتقال موثر فناوری و تبادل اطلاعات.

پ) گزارش دهی

هر طرف متعاقد طبق ماده ۱۷ این پروتکل، در خصوص طرح‌های خود برای پیشگیری، مهار و کاهش آلودگی محیط زیست دریایی و مناطق ساحلی دریای خزر از منابع پراکنده آلودگی ناشی از کشاورزی گزارش خواهد داد.

پیوست ۳

انتقال آلودگی از طریق جو

این پیوست شرایط اجرای این پروتکل نسبت به آلودگی ناشی از منابع و فعالیتهای مستقر در خشکی قابل انتقال از طریق جو، موضوع جزء (ب) بند ۲ ماده ۳ را تعیین می‌نماید.

۱- این پروتکل تحت شرایط زیر در مورد خروجی‌های آلوده‌کننده در جو اعمال خواهد شد:

الف) مواد تخلیه شده تحت شرایط غالب هواشناسی به محیط زیست دریایی یا مناطق ساحلی دریای خزر منتقل شده یا بتواند منتقل شود؛

ب) ورود مواد به محیط زیست دریایی یا مناطق ساحلی دریای خزر، براساس معیارهای مذکور در ماده ۶ این پروتکل در ارتباط با مقادیر همان ماده که از طرق دیگر به محیط زیست دریایی یا مناطق ساحلی می‌رسد، خطرناک باشد.

۲- در خصوص آلودگی محیط زیست دریایی یا مناطق ساحلی دریای خزر از منابع و فعالیتهای مستقر در خشکی از طریق جو، مقررات مواد ۴ و ۷ این پروتکل، حسب توافق طرفهای متعاقد، به تدریج در مورد فعالیتهای و مواد مذکور در پیوست شماره ۱ این پروتکل اعمال خواهد شد.

۳- با رعایت شرایط مذکور در بند ۱ فوق، مقررات بند ۱ ماده ۶ این پروتکل، در موارد زیر نیز اعمال خواهد شد:

الف) مقدار و شدت خروجی مواد تخلیه شده به جو بر مبنای اطلاعات در دسترس طرفهای متعاقد در خصوص موقعیت و توزیع منابع آلودگی هوا؛

ب) محتوای مواد نگرانی‌آور موجود در سوخت و مواد خام؛

پ) کارایی فناوریهای کنترل آلودگی هوا و فرایندهای کارآمدتر تولید و احتراق سوخت؛

ت) بکارگیری مواد نگرانی‌آور در کشاورزی و جنگلکاری.

۴- مفاد پیوست ۴ این پروتکل در صورت اقتضاء در مورد آلودگی از طریق جو اعمال خواهد شد. پایش و الگوبرداری آلودگی هوا با استفاده از عوامل و روشهای متداول قابل قبول تعیین خروجیها در ارزیابی دفع مواد از طریق جو و نیز فهرست‌برداری مقادیر و شدت خروجی آلوده‌کننده‌ها از منابع مستقر در خشکی مورد استفاده قرار خواهد گرفت.

۵- کلیه مواد این پروتکل، در طور یکسان در مورد به آلودگی ناشی از منابع و فعالیتهای مستقر در خشکی از طریق جو، در صورت امکان و تحت شرایط مذکور در بند ۱ فوق اعمال خواهد شد.

دفتر هیئت دولت

پیوست ۲

مجوز خروجی‌ها

طرفهای متعاقد به موجب بند ۳ ماده ۷ این پروتکل، به هنگام بررسی صدور مجوز برای خروجی‌های حاوی مواد نگرانی‌آور مذکور در پیوست ۱ این پروتکل، عوامل زیر را در صورت اقتضاء ارزیابی و بررسی خواهند کرد:

الف) ویژگی‌ها و ترکیبات خروجی‌ها

- ۱- نوع و اندازه منابع نقطه‌ای یا پراکنده (مانند فرایند صنعتی)؛
- ۲- نوع خروجی (مانند منشاء، میانگین ترکیبات)؛
- ۳- وضعیت ضایعات (مانند جامد، مایع، لجن، گل‌آب)؛
- ۴- کل مقدار مواد (مانند حجم تخلیه شده در سال)؛
- ۵- الگوی تخلیه (مستمر، متناوب، فصلی، غیره)؛
- ۶- تراکم اجزاء مربوط مواد مذکور در پیوست ۱ و در صورت اقتضاء سایر مواد؛
- ۷- خصوصیات فیزیکی، شیمیایی و زیست شیمیایی فاضلاب دفع شده.

ب- ویژگی‌های ترکیبات خروجی‌ها در ارتباط با مضر بودن آنها

- ۱- استقامت (فیزیکی، شیمیایی و زیست شناختی) در محیط زیست دریایی؛
- ۲- سمی بودن یا سایر خصایص مضر؛
- ۳- تجمع در مواد یا رسوبات زیست شناختی؛
- ۴- تغییر شکل زیست شیمیایی به نحوی که منجر به تولید ترکیبات مضر شود؛
- ۵- تاثیر مخرب بر محتوا و تعادل اکسیژن؛
- ۶- قابلیت تغییر و ترکیب فیزیکی، شیمیایی و زیست شیمیایی در محیط آبی با سایر اجزای آب دریا که بتواند آثار مخرب زیست شناختی و غیر آن بر کاربردهای فهرست شده در بخش (ج) زیر بجا گذارد؛
- ۷- کلیه ویژگی‌های دیگر مذکور در بخش (ب) پیوست ۱.

پ- ویژگی‌های مکان خروجی و محیط دریافت کننده

- ۱- ویژگی‌های آب نگاری، هواشناسی، زمین‌شناسی، و مکان سنجی منطقه ساحلی؛
- ۲- موقعیت و نوع منبع (محل خروج فاضلاب، خروجی کانال، و غیره) و ارتباط آن با سایر مناطق (مانند مناطق استراحت، مناطق تخریمی، پرورش، و ماهیگیری، محوطه‌های صدقی) و سایر خروجی‌ها؛
- ۳- رقیق شدن ابتدایی در نقطه تلاقی خروجی با محیط دریافت کننده؛
- ۴- ویژگی‌های پراکنده کننده از قبیل اثر جریانها، جزر و مد و باد بر جابجایی افقی و مخلوط شدن عمودی؛
- ۵- ویژگی‌های آب دریافت کننده مواد در ارتباط با شرایط فیزیکی، شیمیایی، زیست شناختی و بوم شناختی منطقه تخلیه مواد؛
- ۶- ظرفیت محیط زیست دریایی برای جذب فاضلاب بدون اثرات نامطلوب.

ت- ویژگی‌های فعالیت یا طبقه‌بندی منبع

- ۱- اجرای رویه‌های موجود فناورانه و مدیریتی، از جمله رویه‌های فناورانه و مدیریتی بومی؛
- ۲- در صورت اقتضاء، سن تاسیسات؛

۳- ویژگی‌های موجود اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی.

ث- جایگزینی تولید، فناوری‌های تصفیه فاضلاب، یا روشهای مدیریتی

۱- فرصت‌های بازیافت، احیا و استفاده مجدد؛

۲- جایگزینی مواد خام کم خطر یا بی خطر؛

۳- جایگزینی فعالیت‌ها یا محصولات پاک تر؛

۴- فناوری‌ها یا فرایندهای پاک یا با ضایعات کم؛

۵- فعالیتهای جایگزین دفع ضایعات (مانند دفع زباله در خشکی).

ج- اختلال بالقوه در زیست بومهای دریایی و کاربردهای آب دریا

۱- آثار وارد بر سلامت انسانی از طریق تأثیر آلودگی بر:

الف) موجودات دریایی قابل مصرف خوراکی؛

ب) آب مورد استفاده برای شستشو؛ و

پ) زیبایی شناسی.

۲- آثار وارده بر زیست بومهای دریایی و ساحلی، بویژه منابع زنده، گونه‌های در معرض خطر و جانداران حیاتی.

۳- آثار وارده بر سایر استفاده‌های قانونی از دریا.

دفتر هیئت دولت

پیوست ۵

دستورالعمل‌های مربوط به

« بهترین فنون موجود و بهترین رویه‌های زیست محیطی »

طرف‌های متعاقد طبق مفاد مربوط این پروتکل، بهترین فنون موجود و بهترین رویه‌های زیست محیطی را بکار گرفته و ترویج خواهند کرد.

الف- بهترین فنون موجود

۱- اصطلاح « بهترین فنون موجود » به مفهوم جدیدترین مرحله توسعه فرایندها، تسهیلات و روش‌های عملیاتی است که نشان‌دهنده مناسب بودن عملی یک اقدام خاص برای محدود کردن خروجی‌ها و ضایعات، می‌باشد. « فنون » شامل فناوری‌های مورد استفاده و روش طراحی، ساخت، نگهداری، عملیات و از کار انداختن تأسیسات می‌شود.

۲- در بکارگیری بهترین فنون موجود بر استفاده از فناوری بدون ضایعات، در صورت وجود، تأکید خواهد شد.

۳- در احراز اینکه فرایندها، تسهیلات یا روش‌های عملیاتی بهترین فنون موجود را بطور کلی یا در موارد خاص در بردارد، موارد زیر مورد توجه ویژه قرار خواهد گرفت:

الف) فرایندها، تسهیلات یا روش‌های عملیاتی قابل مقایسه‌ای که اخیراً بطور موفقیت‌آمیز مورد آزمایش قرار گرفته باشد؛

ب) پیشرفت‌ها و تغییرات فناوری در آگاهی و درک علمی؛

پ) امکان سنجی اقتصادی این فنون؛

ت) محدوده زمانی تأسیسات در کارخانه‌های جدید و قدیمی؛

ث) ماهیت و حجم خروجی‌های مربوط؛

ج) اصل احتیاط.

۴- آنچه « بهترین فنون موجود » برای یک فرایند خاص محسوب می‌شود با گذشت زمان در پرتو پیشرفت‌های فناورانه عوامل اقتصادی و اجتماعی و نیز تغییرات دانش و درک علمی تغییر خواهد کرد.

۵- در صورت کاهش خروجی ناشی از بکارگیری بهترین فنون موجود منجر به نتایج قابل قبول زیست محیطی نشود، باید اقدامات دیگری نیز به اجرا درآید.

ب) بهترین رویه‌های زیست محیطی

۱- اصطلاح « بهترین رویه‌های زیست محیطی » به معنی اعمال مناسب‌ترین ترکیب تدابیر و راهبردهای کنترل زیست محیطی می‌باشد.

۲- در انتخاب موارد خاص، حداقل اقدامات طبقه‌بندی شده زیر باید مورد توجه قرار گیرد:

الف) ارائه اطلاعات و آموزش به عامه و کاربران در خصوص تبعات زیست محیطی انتخاب فعالیت‌های خاص و انتخاب محصولات و کاربرد و دفع نهایی آنها؛

ب) تدوین و اعمال مقررات رویه‌های سالم زیست محیطی که همه جنبه‌های فعالیت در طول چرخه یک محصول را شامل شود؛

پ) استفاده اجباری برچسب‌هایی که کاربران را در خصوص خطرات زیست محیطی مرتبط با یک محصول، کاربرد و دفع نهایی آن آگاه سازد؛

ت) صرفه جویی در منابع، از جمله انرژی؛

- ث) در دسترس عموم قرار دادن سامانه‌های جمع‌آوری و دفع؛
- ج) اجتناب از بکارگیری مواد یا محصولات خطرناک و اجتناب از تولید ضایعات خطرناک؛
- چ) بازیافت، احیا و کاربرد مجدد؛
- ح) اعمال اسناد اقتصادی در مورد فعالیت‌ها، محصولات یا گروه‌هایی از محصولات؛
- خ) ایجاد نظام صدور مجوز، شامل طیفی از محدودیت‌ها یا ممنوعیت.
- ۳- در احراز اینکه چه ترکیبی از اقدامات بطور کلی یا در موارد خاص به منزله «بهترین رویه زیست محیطی» به شمار می‌آید، موارد زیر مورد توجه خاص قرار خواهد گرفت:
- الف) خطر زیست محیطی محصول و تولید، کاربرد و دفع نهایی آن؛
- ب) جایگزینی با فعالیت‌ها و مواد کمتر آلوده کننده؛
- پ) گستره استفاده؛
- ت) منافع بالقوه زیست محیطی، یا مضرات مواد یا فعالیت‌های جایگزین؛
- ث) پیشرفت‌ها و تغییرات دانش و درک علمی؛
- ج) محدوده زمانی اجرا؛
- چ) تأثیرات اجتماعی و اقتصادی؛
- ح) اصل احتیاط.

۴- لذا چنین نتیجه گرفته می‌شود که «بهترین رویه زیست محیطی» برای یک منبع خاص، با گذشت زمان در پرتو پیشرفت‌های فناورانه عوامل اقتصادی و اجتماعی و نیز تغییرات دانش و درک علمی تغییر خواهد کرد.

۵- در صورت کاهش خروجی ناشی از بکارگیری بهترین رویه زیست محیطی منجر به نتایج قابل قبول زیست محیطی نشود، باید اقدامات دیگری نیز به اجرا درآید و بهترین رویه زیست محیطی مورد تعریف مجدد قرار گیرد.

دفتر هیئت دولت